

Kultur- og kirke departementet
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

Sendes også per post.

Deres ref.
2003/1372 ME/ME1 CBU:elt

Vår ref.
03.087/L.C.F.

Dato
24.6.2003

GRAMARTS MERKNADER TIL HØRING – OM FORSLAG TIL ENDRINGER I ÅNDSVERKLOVEN M.M. SOM FØLGE AV EUROPAPARLAMENTS- OG RÅDS DIREKTIV 2001/29/EF

Vi viser til kulturdepartementets høringsbrev av 2. april 2003.

1. Innledning – Generelt

Forslaget til endringer i åndsverkloven reiser blant annet prinsipielle spørsmål i skjæringspunktet mellom hensynet til allmennhetens adgang til verk og prestasjoner på den ene siden og hensynet til rettsregler som sikrer den skapende og kunstneriske innsats på den andre. Med hensynet til rettsregler som sikrer den skapende og kunstneriske innsats sikter GramArt i denne sammenheng til de nærstående rettighetshavere kontroll og krav på rimelig vederlag for deres prestasjoner.

GramArt har valgt å begrense sine merknader til følgende for artistenes sentrale bestemmelser: Innføring av generell enerett etter § 2 (2), avgrensninger av opphavsretten og forvaltning av rettigheter (3), nasjonalitetskravet etter § 38 (4), enerett for utøvende kunstnere og tilvirkere etter §§ 42 og 45 (5), tvangslisens for offentlig fremføring (6), forbud mot omgåelse av effektive beskyttelsessystemer (7), og til slutt vil GramArt foreslå forlengelse av beskyttelsestiden for utøvende kunstner og tilvirkere (8.1), innførsel av "droit moral" rettigheter etter beskyttelsestidens utløp (8.2), og innføring av påtaleadgang for rettighetsorganisasjoner (8.3).

2. Enerett, åvl. § 2

GramArt er svært positiv til at direktivets artikkel 2 sammenholdt med artikkel 5 nå skal innføres i norsk rett.

2.1 Eksemplarframstillingsbegrepet

I departementets høringsutkast er det foreslått å endre dagens ordlyd til åndsverklovens (åvl.) § 2 ved å presisere at eneretten også omfatter ”*varige eller midlertidig*” eksemplarer. Med tanke på at lovverket skal ta sikte på å holde tritt med den teknologiske utvikling, finner GramArt det hensiktsmessig at ordlyden presiseres på denne måte. GramArt tror likevel at det med god grunn kan antas at varige eller midlertidig eksemplarer omfattes av dagens ordlyd.

Når det gjelder forslag til ny § 11a, innebærer dette et videre unntak enn hva som er gjeldende rett. GramArt har for så vidt ingen kommentarer til innføring av denne. Selv om departementet i motivene mener at det ikke er nødvendig med en henvisning til § 11a i § 42, femte ledd siden dette følger av den generelle henvisningen til § 2, vil det skape bedre oversikt dersom det samtidig henvises til § 11a i ny § 42 femte ledd.

2.2 ”Tilrådighetsstillelse”

Opphavsrettsdirektivets artikkel 3 2.ledd a) og WPPT art. 10 gir de utøvende kunstnere en enerett til å tillate eller forby trådbunden eller trådløs tilgjengeliggjøring for allmennheten av deres opptak på en slik måte, at allmennheten får adgang til dem på et individuelt valgt sted og tidspunkt. Begge bestemmelsene gir de utøvende kunstnere en ny selvstendig rett (enerett). GramArts syn er derfor at implementeringen av tilrådighetsstillelse bør implementeres som en ny selvstendig rett i henhold til begrepet ”tilgjengelig for allmennheten”.

For det første er GramArt av den oppfatning at departementets forslag til å implementere tilrådighetsstillelsesretten som en del av retten til offentlig fremføring gir problemer i forhold til tvangslisensbestemmelsen i ny § 45b. GramArt forstår departementets intensjon slik at det ikke tilsiktes noen realitetsendring, og GramArts oppfatning er derfor at implementering som her er foreslått vil føre til en innsnevring av eneretten.

Vedrørende on demand-tjenester, synes GramArt det er lite heldig at implementeringen av en ny og viktig enerett lovteknisk blir et unntak av unntaket hva gjelder utgitte fonogrammer. På bakgrunn av tvangslisensen i § 45b har det for de utøvende kunstnere konsekvenser hvorvidt tilbud av musikk skal anses som offentlig fremføring eller tilrådighetsstillelse. Muligheten for tolkningstvil vil iallfall være tilstedeværende, og GramArt håper departementet kan klargjøre dette nærmere. Et nærliggende eksempel vil være near-on-demand-tjenester, hvor repertoaret gjøres tilgjengelig gjentatte ganger slik at brukeren hele tiden kan få tilgang til den musikk man ønsker til avlytting eller nedlasting. Denne form for utnyttelse vil være uheldig da det må antas å redusere de utøvende kunstners fremtidige inntjeningsmulighet. Motivene sier ikke så mye om hvilke tjenester som kvalifiseres til å oppfylle kravet til å kunne karakteriseres som en on demand-tjeneste, og følgelig vil det kunne oppstå et ”hull” mellom de tjenester som blir betraktet som offentlig fremføring, og de tjenester som helt klart faller innenfor ”*stilles til rådighet på en slik måte at den enkelte selv kan velge tid og sted for tilgang til verket*”. GramArt håper derfor på en nærmere redegjørelse av problemstillingen.

GramArt vil på denne bakgrunn foreslå at near-on-demand-tjenester spesifikt blir omfattet av eneretten, selv om dette ikke fremgår av tilrådighetsstillelsesretten i opphavsrettsdirektivet og WPPT.

Hva gjelder departementets endringsforslag om å erstatte formuleringen ”fremføring utenfor det private område” med begrepet ”offentlig fremføring”, er GramArts oppfatning at begrepsendring medfører en innsnevring av eneretten. Både av hensyn til at nåværende formulering er allment kjent og at en ny formulering vil kunne skape forvirring, er GramArts mening at uttrykket ”offentlig fremføring” vil favne om en større krets av personer enn hva formuleringen ”utenfor det private området” gjør. Det vises til motivene side 21 hvor departementet vurderer visse interaktive brukersituasjoner til ikke å være offentlig fremføring. Her viser departementet til fremføringer som skjer på en datamaskin med tilgang til Internett som stilles til rådighet for personlig bruk i et lokale (les eksempelvis Internett Café) som er åpen for allmennheten. GramArt er ikke enig i at slik bruk som det her henvises til ikke omfattes av begrepet ”offentlig fremføring”. Tradisjonelt sondres det mellom den private sfære på den ene siden og offentligheten på den andre. Dersom man finner fremføring som nevnt i eksemplet over til å være innefor den private sfære, innsnevres man eneretten til rettighetshaverne når fremføring skjer på en datamaskin med tilgang til Internett som stilles til rådighet for personlig bruk i et lokale som er åpen for allmennheten. Ved å utelukke offentlig fremføring dersom utstyret for tilrådighetsstillelse er for personlig, interaktiv bruk, vil det etter GramArts mening kunne føre til at det lett vil kunne oppstå situasjoner hvor rettighetshaverne ikke får vederlag slik direktivet krever.

Hva gjelder fjerning av kriteriet ”utenfor det private området”, vil GramArt på bakgrunn av ovenstående be om at departementet endrer den foreslåtte formulering i åvl. § 2, andre og tredje ledd. GramArt vil foreslå følgende ny ordlyd til andre og tredje ledd:

”Som fremstilling av eksemplarer regnes fremstilling av varige eller midlertidige eksemplarer av verket. Som fremstilling av eksemplarer regnes også overføring til innretning som kan gjengi verket.

Verket gjøres tilgjengelig for allmennheten når det fremføres utenfor det private området, eller når eksemplarer av verket frembys til salg, utleie eller utlån eller på annen måte spres til allmennheten *uten bruk av tekniske hjelpemiddel* vises utenfor dette området. *Som offentlig fremføring regnes også overføring i tråd eller trådløst til allmennheten, herunder kringkasting og at verket stilles til rådighet for allmennheten på en slik måte at den enkelte selv kan velge tid og sted for tilgang til verket.*”

3. Avgrensninger av opphavsretten og forvaltning av rettigheter

3.1 § 11, 3. ledd – Krav om lovlig kopieringsgrunnlag

GramArt er positiv til at avgrensningen av eneretten begrenses til å forutsette at kopiering kun kan skje på bakgrunn av et lovlig eksemplar. På denne måten vil det være mulig å begrense ulovlig kopiering, ved å forfølge eventuelle tjenestetilbydere (på selvstendig grunnlag) eller mellommenn (medvirkningsansvar) som i stor utstrekning formidler ulovlige eksemplarer til privat kopiering.

Dagens teknologi gjør det mulig å kopiere og distribuere vernet materiale meget rimelig og effektivt, noe som har medført at det er enormt stort volum av vernet materiale på Internett. GramArt er derfor av den oppfatning at bestemmelsen må avgrenses mot lånt eksemplar, da det ikke er rimelig at adgang til privat kopiering også skal omfatte eksemplarer som er lånt fra tredjemann. I denne sammenheng siktes det spesielt til offentlig utlån, da det er på

det rene at blant annet bibliotekenes musikksamlinger i stor grad blir benyttet til privat kopiering.

3.2 § 11a – Midlertidige eksemplarer

GramArt støtter departementets forslag til å gjøre unntak for visse midlertidige eksemplarer og vil samtidig bemerke at det er positivt at det ikke gjøres større inngrep i eneretten på dette felt.

3.3 § 12 – Fremmed hjelp

GramArt støtter departementets forslag til implementering, og ser positivt på at begrensningen til i adgangen til å bruke fremmed hjelp utvides til også å omfatte musikkverk og filmverk. For musikkverk bør imidlertid bruk av fremmed hjelp kun være tillatt til personlig bruk for fremstilleren eller dennes husstand. Dette er blant annet innført i den danske opphavsrettslov § 12 stk 2 nr. 5, og GramArt oppfordrer departementet til å innføre samme løsning i Norge. GramArt har ellers ingen særskilte merknader til § 12 hva gjelder fremmed hjelp.

3.4 §§ 12a til 12c - Kompensasjon for eksemplarframstilling til privat bruk

GramArt er tilfreds med at departementet ønsker å videreføre adgangen etter åvl. § 12 om eksemplarframstilling til privat bruk. GramArt ser behovet for at forbrukere på en rimelig måte skal kunne kopiere et lovlig kjøpt eksemplar til personlig hensiktsmessig bruk.

Som direktivet krever må det samtidig innføres en kompensasjonsordning, og vi vil innledningsvis sterkt understreke behovet for at det snarest innføres en tilfredsstillende kompensasjonsordning for rettighetshaverne.

Det vises til detaljert høringsuttalelse fra NORWACO som GramArt i stor grad vil slutte seg til hva gjelder NORWACOs synspunkter til opphavsmennes, de utøvende kunstners og produsenters tap ved gjeldende lovbestemmelse, kompensasjonsordningens finansieringsform og prinsipielle utforming, vederlagsgrunnlaget og avgiftsnivå.

For egen del vil GramArt begrense merknadene til §§ 12a til 12c til følgende mer prinsipielle betraktninger:

GramArt støtter departementets forslag A om at det innføres en privatrettslig individuell ordning gjennom en form for avgift på kopieringsmedier og kopieringsutstyr, og at det ikke skjer en kompensasjon over statsbudsjettet. Foruten at en privatrettslig ordning vil skape en større forutsigelse for rettighetshaverne hva gjelder vederlagets størrelse, vil man også få en enhetlig nordisk ordning, samtidig som det er rimelig at vederlaget finansieres av den enkelte bruker som kopierer til privat bruk. Selv om departementets forslag B av administrasjonsmessige hensyn vil være en fordel, vil kompensasjon over statsbudsjettet blant annet føre til stor usikkerhet til vederlagets størrelse. Ved en slik løsning vil det være Stortinget som til enhver tid bestemmer vederlagets størrelse, noe som vil være en svært lite tilfredsstillende ordning for rettighetshaverne.

Dersom det nå samtidig innføres et forbud mot å bryte kopisperrer slik som departementet foreslår, og som også følger av direktivet artikkel 5.2 b, er GramArt likevel av den oppfatning at dagens omfang og bruk av slike sperrer verken bør ha noen innvirkning på hvilke rettighetshavere som skal ha anledning til å motta vederlag, eller vederlagets størrelse. Det er det god grunn til å anta at kopisperrer slik de fremstår i dag ikke vil ha betydelig redusert effekt på kopiering til privat bruk. Dette blant annet på bakgrunn av at dagens sperrer både er av svært ulik karakter, og de vil aldri være 100 % effektive. Også utgivelser som i dag er utstyrt med de mest effektive sperrer blir i dag kopiert. For verk som er utstyrt med tilgangskontroll, vil det i mange tilfeller også vil være en kopieringskontroll som brytes. I forslaget til innføring av forbudet til omgåelse av tekniske beskyttelsessystemer, legger departementet til grunn i motivene at dersom et verkseksemplar er utstyrt med to ulike koder, hvor den ene hindrer avspilling og den andre hindrer digital eksemplarframstilling, vil det være tillat med omgåelse. Dersom det skulle tas hensyn til denne type beskyttelsessystem, vil dette være urimelig i forhold til de rettighetshavere som kun ønsker å regulere digital eksemplarframstilling, men likevel ikke ha krav på vederlag når verkene blir kopiert.

For de utøvende kunstnere del, vil det være grunn til å anta at bruk av kopisperrer på lydopptak kan bli redusert inntil man har utviklet beskyttelsesmekanismen som er vesentlig mer effektiv enn hva dagens teknologi kan tilby.

Det er i dag er vanskelig å benytte sperrer som kun gir kopieringskontroll og ikke bare tilgangskontroll. Når det gjelder kopisperrer på musikkplater, blir det blant annet opplyst fra kringkastingsselskaper at dagens kopisperre vanskeliggjør avspillinger av flere av de aller største norske artister. Kringkastingsselskapene er avhengig å legge musikkplaten (fremstille et eksemplar) på en sentral server, og dersom dette ikke lar seg gjøre på grunn av ineffektive kopisperrer vil ikke artisten bli spilt. For svært mange artister og opphavsmenn utgjør vederlag for offentlig fremføring (fra GRAMO og TONO) en betydelig del av inntektsgrunnlaget, og dersom kopisperrer hindrer avspillinger hos kringkasterne, vil det føre til at artisten/opphavsmenn nedlegger forbud ovenfor produsenten til å utstyre musikkplaten med kopisperre.

Når det gjelder spørsmålet om fastsettelse og fordeling av vederlag, er det ved en privatrettslig vederlagsordning rimelig at de ulike rettighetshaverne i de ulike organisasjoner får betydelig innflytelse både ved fastsettelse og fordeling av vederlaget, herunder fordeling av de kollektive midler. Hva gjelder oppkreving og fordeling av midlene, er det slik GramArt ser det, naturlig at hovedfordeling skjer via felles rettighetshaverorganisasjon som for eksempel NORWACO.

I departementets forslag til ny § 12b, første setning fremstår opphavsmennene som subjektet for den som skal motta vederlag. Det fremgår videre av andre setning at Kongen kan bestemme at også andre rettighetshavere skal motta vederlag. GramArt forstår motivene slik at departementet ikke har til hensikt å utelukke andre rettighetshavere som de utøvende kunstnere og tilvirkere. Med tanke på at det er svært viktig at andre rettighetshavere enn opphavsmenn (les de utøvende kunstnere og tilvirkere hva gjelder lydopptak/audiovisuelle opptak) får vederlag når deres prestasjoner kopieres, er GramArts mening at departementet også bør innlemme de utøvende kunstnere og tilvirkere i § 12b første setning.

GramArt er prinsipielt for at mest mulig av oppkrevd vederlag blir fordelt individuelt til de rettighetshavere som får som verk/prestasjoner/produksjoner kopiert, og støtter derfor departementets forslag om at fordeling skjer i henhold til registrering over bruk av lydopptak og film i kringkasting og salg av slike eksemplarer. Hva gjelder

rettighetshaverne til musikk, eksisterer det per i dag meget god informasjon på både individuell bruk og salg. En vesentlig del av oppkrevd vederlag bør fordeles individuelt, men GramArt ser departementets poeng med at en viss andel fordeles kollektivt slik at også rettighetshavere til tekst og billedkunst/fotografi får kompensasjon. GramArt er likevel av den oppfatning at samlet kollektiv andel ikke bør overstige 1/3 (33,33 %) av samlet vederlag til fordeling. Videre er det GramArts syn at fordeling av den kollektive andel også fordeles av rettighetshaverorganisasjonene, og ikke av et statlig fond.

3.5 §§ 16 og 16a – Eksemplarfremstilling av verk i bibliotek

Departementet foreslår her en ny avtalelisens, og i følge motivene er intensjonen at bibliotekers adgang til eksemplarfremstilling skal være innenfor snevre grenser. GramArt ser at det er behov for avtalisens på dette området, men forutsetter for det første at avtalelisens også vil omfatte eksemplarfremstilling av audiovisuelle verk. Videre er det GramArts oppfatning at det bør knyttes vilkår til adgangen til å lånetakernes mulighet til å fremstille eksemplarer av lydopptak/audiovisuelle opptak, og at adgangen til eksemplarfremstilling blir begrenset til verk som biblioteket har i sine egne samlinger.

3.6 § 18 – Samleverk

Departementet foreslår en utvidelse av dagens bestemmelse ved å erstatte denne med en generell bestemmelse om samleverk, uavhengig hva samleverket er bestemt for. Dette vil medføre et kraftig inngrep i rettighetshavernes enerett, og GramArt støtter derfor ikke departementets forslag. GramArt ønsker å understreke at gjeldende bestemmelse ikke skaper praktiske problemer for de som ønsker å benytte samleverk utenfor virkeområdet til gjeldende § 18. Per i dag blir bruk gjennomført ved individuelle avtaler og individuell vederlagsfastsettelse.

Slik GramArt leser motivene kan vi heller ikke se at det drøftes adgang for den enkelte rettighetshaver til å nekte gjengivelse. Manglende adgang til å nekte gjengivelse vil for de utøvende kunstneres skape problemer i forhold til eksisterende forlags og/eller platekontrakter. Dette hensynet gjør seg spesielt gjeldende ved bruk utover gjengivelse ved gudstjenester.

Det er også GramArts oppfatning at det vil være god grunn til å anta at en avtalelisens slik den her er foreslått vil være konvensjonsstridig.

På bakgrunn av ovennevnte vil vi anmode om at gjeldende bestemmelse blir opprettholdt

3.7 § 30a – Innføring av avtalelisens for kringkasting av verk

Innføring av den nye avtalelisensen for gjenbruk kringkasternes samlinger av verk ("døde arkiv") foreslås å omfatte så vel som gjenutsending (herunder utsendelse på Internett) som tilgjengeliggjøring av produksjonene on demand.

GramArt vil ikke slutte seg til departementets forslag om å innføre avtalelisens på dette området for så vidt hva angår de utøvende kunstneres rettigheter. GramArt finner det betenkelig at det er foreslått å innføre avtalelisens på dette område, da det vil innebære et

betydelig inngrep i eneretten. Det er også GramArts oppfatning at ikke enhver avtalelisens er forenlig med direktivet, uansett direktivets fortale nr. 18.

Utover kulturarvhensyn hva gjelder meget gamle opptak, kan ikke GramArt ut i fra motivene lese departementets begrunnelse for avtalelisens på dette området. GramArt er imidlertid enig med departementet at det skal være så enkelt som mulig for kringkastingsselskapene å innhente tillatelse til en ikke-avtalt bruk av arkivmateriale. Hva gjelder artister er GramArts oppfatning at det ikke vil være særlig problematisk for kringkasterne å innhente samtykke til utsendelse da vernetiden for et lydopptak er begrenset til 50 år etter første gangs offentliggjørelse eller 50 år etter utgivelse. Etter hva GramArt kjenner til, foreligger det per i dag ingen nevneverdige problemer med å avklare utøvernes og tilvirkernes rettigheter til lydopptak.

Det er i mange tilfeller meget viktig for artister å ha muligheten til å tillate eller forby en bruk som ikke er avtalt. Dette skyldes blant annet artisters helt særegne arbeidsbetingelser med et konkurrerende platemarked basert på de samme prestasjoner og et generelt begrenset repertoar.

Ved en avtalelisens kan det for gjenutnyttelse oppstå motstrid med eksisterende avtaler som begrenser bruken, noe som er lite heldig, selv om departementet i motivene presiserer at det skal tas hensyn til eksisterende avtaler, når den foreslåtte bestemmelse ikke inneholder forbudsadgang. Når det gjelder on demand tjenester, vil avtalelisens etter GramArts syn føre til alvorlige konsekvenser for artister. Dette på grunn av at artister typisk fremfører de samme prestasjoner i radio og TV som de innspiller for de private produsenter. Utnyttelse av en enkel kunstnerisk prestasjon on demand, og sannsynligvis også utsendelse på Internett, vil derfor kunne føre til en konkurransesituasjon som vil kunne forringe artistenes verdi og deres inntjeningsmuligheter på det private marked. Samtidig vil utnyttelse kunne være i strid med de konkurranseklausuler som artister dessverre ofte har vært nødt til, og fortsatt vil være nødt til, å påta seg over for plateprodusentene. Avtalelisens må derfor som et minimum innebære at departementet innfører en forbudsregel, i hvert fall at det presiseres at artistene kan nedlegge forbud mot ”slik bruk av verket”. Endelig kan det også tenkes krenkelse av ideelle rettigheter.

Ved en eventuell innføring av avtalelisens vil det for rettighetshaverorganisasjonene knytte seg de samme problemer ved å innhente samtykke som for kringkasterne. Med tanke på at musikk blir benyttet i kommersielt øyemed, og at det må antas at henvendelse gjennom Nordisk Råd blant annet bygger på økonomiske interesser, er det GramArts oppfatning at det må være kringkasternes selv som må bære de eventuelle tilleggs kostnader som er forbundet ved å innhente individuelt samtykke til de enkelte opptak.

Det foreslås videre at skjæringspunktet for når rettighetene skal klareres gjennom en eventuell avtalelisens skal være 1. januar 1997. GramArt støtter ikke departementets syn da repertoar fra før 1997 kan fortsatt være høyst aktuelt, og kan være gjenstand for gjenutgivelse av plateprodusentene i et vidt omfang, eksempelvis compilations, herunder såkalte ”Greatest Hits”. GramArt er av den oppfatning at grensen bør settes til programmer som er 25 år eller eldre, slik at skjæringspunktet blir avtaler som er inngått før 1. januar 1979 (under forutsetning av at direktivet trer i kraft 1.1.2004).

4. § 38a - Nasjonalitetskravet

GramArt støtter departementets forslag om å endre bestemmelsen til også å inkludere organisasjon som representerer utenlandske opptaksmenn.

5. §§ 42 og 45 - Enerett for utøvende kunstnere og tilvirkere

GramArt ser svært positivt på at det nå innføres en generell enerett for så vidt angår opptak av de utøvende kunstners fremføringer. Som nevnt til kommentar til åvl § 2 ovenfor, jf punkt 2.2, er det imidlertid noe uheldig at eneretten til tilrådelighetsstillelse blir beskrevet som en form for offentlig fremføring. Lovteknisk blir dette unødig komplisert ved at eneretten får et unntak i § 45b hva gjelder on demand tilrådelighetsstillelse. Som tidligere nevnt er GramArts syn at eneretten til offentlig fremføring bør bli innført som en særegen enerett. Det er videre noe vanskelig å lese ut i fra motivene til endring av § 45b hva departementet her egentlig har foreslått. Slik GramArt forstår det er det to alternative muligheter. Enten at det er foreslått en tilgjengeliggjøringsrett for utøvende kunstnere og tilvirkere som ikke omfatter annet en on demand-tjenester i kombinasjon med videreføring av dagens vederlagsbestemmelse i § 45b, eller en generell altomfattende enerett (som på mange måter skal tilsvare § 2), men hvor det gjøres et unntak for offentlig fremføring av lydopptak med unntak av ”on demandtjenester”. Selv om departementets forslag til ny ordlyd i §§ 42, 45 og 45b tyder på den første, er GramArts oppfatning at løsning to vil være mest hensiktsmessig.

GramArt vil på denne bakgrunn tillate seg å foreslå følgende ny ordlyd til § 42 andre ledd:

”Er en utøvende kunstners fremføring tatt opp som nevnt i første ledd bokstav a) må det ikke fremstilles eksemplarer av opptaket, og opptaket må ikke gjøres tilgjengelig for allmennheten, uten kunstnerens samtykke før 70 år er gått etter utløpet av det år innspillingen fant sted. Dersom opptaket i løpet av dette tidsrom blir utgitt, varer vernet i 70 år etter utløpet av det år opptaket første gang ble utgitt. For offentlig fremføring av lydopptak gjelder dog bestemmelsen i § 45b eller lov av 14. desember 1956 nr. 4, med mindre fremføringen skjer på en slik måte at den enkelte kan velge tid og sted for opptaket.”

§ 45 bør endres tilsvarende, og vi kan foreslå følgende ordlyd til § 45 første ledd siste punktum (det forutsettes at gjeldende siste ledd oppheves):

”For offentlig fremføring av lydopptak gjelder dog bestemmelsen i § 45b eller lov av 14. desember 1956 nr. 4, med mindre fremføringen skjer på en slik måte at den enkelte kan velge tid og sted for opptaket.”

Begrunnelsen for skjæringstidspunktet og forlengelsen av vernetiden er begrunnet under punkt 9.

6. § 45b – Tvangslisens for offentlig fremføring og endrede foreldelsesregler

Basert på en løsning som gir de utøvende kunstnere og tilvirker en altomfattende tilgjengeliggjøringsrett, støtter GramArt departementets forslag til ny ordlyd i § 45b første ledd. Eneretten etter §§ 42 og 45 vil også omfatte audiovisuelle opptak. For lydopptak etter § 45b er det imidlertid gjort unntak for lydfilm, og da vil henvisningen til siste ledd være overflødig. GramArt vil derfor be om at § 45b siste ledd, ”Det som er bestemt i denne paragrafen gjelder ikke for lydfilm.”, oppheves. Subsidiært vil GramArt anmode om at det redregjøres nærmere for begrepene ”audiovisuelle opptak” og ”lydfilm”.

Etter gjeldende rett vil foreldelsesfristen for rettighetshaverne etter foreldelsesloven, lov av 18. mai 1979 nr. 18, § 3 nr. 1 regnes fra den dag fordringshaveren tidligst har krav på oppfyllelse. Forslaget fra departementet innebærer at fristen starter å løpe fra tre år etter

utløpet av det år den aktuelle utnyttelsen av verket eller arbeidet fant sted. Selv om det sannsynligvis vil forenkle prosedyrene hos forvaltningsorganisasjonene med hensyn til fremtidige individuelle krav, gir forslaget en betydelig innsnevring hos rettighetshaverne i forhold til gjeldende lovgivning. GramArts mening er at man bør forholde seg til lovens generelle frister for foreldelse.

GramArt støtter derfor ikke departementets forslag om endring av foreldelsesfristen for individuelle krav. Uansett er det GramArts oppfatning at dersom departementet ønsker å endre gjeldende frist for individuelle krav etter § 45b, så må det endres i lovs form og ikke i forskrift.

7. §§ 53a – 53d– Forbud mot omgåelse av effektive beskyttelsessystemer

7.1 § 53a – effektive beskyttelsessystemer

GramArt er positiv til at det nå innføres forbud mot å omgå effektive beskyttelsessystemer.

I motivene skilles det imidlertid mellom omgåelse av koder som egnet til å hindre avspilling og koder som er egnet til å hindre digital eksemplarframstilling, det man betegner for henholdsvis tilgangskontroll og kopieringskontroll. Det fremgår videre av motivene at departementet anser brudd på omgåelse av tilgangskontroll til privat bruk som tillatt i henhold til direktivet, og begrunner standpunktet med at det å skaffe seg adgang til et verk ikke er en opphavsrettslig vernet handling. GramArt er av den oppfatning at det ikke er rom for et såpass vidt unntak etter direktivets artikkel 6.3. Slik vi leser direktivet omfatter forbud av omgåelse av beskyttelsessystemene så vel systemer for adgangskontroll som systemer for eksemplarframstilling av verket, og at enhver omgåelse krever samtykke fra rettighetshaver. Tilsvarende er det GramArts oppfatning at forbudet ikke bare bør omfatte innretninger, men også produkter og komponenter.

GramArt vil på denne bakgrunn tillate seg å foreslå følgende ny ordlyd til § 53a:

”Det er forbudt uten samtykke fra rettighetshaverne å omgå beskyttelsessystemer som benyttes av rettighetshaver med det formål å kontrollere tilgang til og bruk av vernede verk.

Videre er det forbudt å fremstille, innføre, reklamere eller fremby for salg eller utleie samt å selge eller på annen måte spre, og for ervervsmessig formål å besitte innretninger, produkter eller komponenter, som

- a) markedsføres, avrettes eller frembys for det formål å omgå tekniske beskyttelsessystemer,
- b) kun har begrenset kommersielt nytte for annet formål enn å omgå tekniske beskyttelsessystemer, eller
- c) hovedsakelig er utviklet, fremstilt eller tilpasset for å muliggjøre eller forenkle slik omgåelse.

Bestemmelsen i ande ledd gjelder tilsvarende for tjenesteytelser.

Bestemmelsen i første ledd gjelder ikke omgåelse av tekniske beskyttelsessystemer, som skjer i forbindelse med forskning i kryptologi.

For tekniske innretninger til beskyttelse av et datamaskinprogram gjelder i stedet det som er bestemt i § 53c.”

7.2 § 53b

Direktivets artikkel 6.4 synes å legge opp til at det skal være adgang til inngå frivillige løsninger for adgang til verk. Ut i fra motivene og foreslått tekst til ny § 53b kan det synes som om departementet ikke ønsker å legge til rette for at unntaksbestemmelsene kan reguleres ved frivillige løsninger, slik som det blant annet er innført i den danske lov.

GramArt vil på denne bakgrunn tillate seg å foreslå følgende ny ordlyd til § 53b:

”Dersom rettighetshaver ikke innen rimelig tid etter å ha mottatt forespørsel fra den som har lovlig tilgang til et verk som er omfattet av teknisk beskyttelsessystem som omhandlet i § 53a, og besørger at denne kan gjøre slik bruk av verket som han har adgang til etter §§ 13, 13a, 15, 16, 17, 17a, 21, 26 til 28, 31 og 39h fjerde og femte ledd, kan rettighetshaver pålegges å sette den berettigede i stand til å utøve slik bruk. Pålegg besluttet, etter begjæring fra den berettigede, av en nemnd opprettet etter regler som Kongen gir. Om nødvendig kan pålegget også omfatte at rettighetshaver skal gi informasjon eller utlevere midler som muliggjør omgåelse av det tekniske beskyttelsessystemet. Nemnd kan i tillegg til pålegg som nevnt bestemme at den som er berettiget etter nevnte bestemmelse, uten hinder av § 53a kan omgå anvendte tekniske beskyttelsessystemer dersom rettighetshaver ikke overholder den frist nemnda setter for etterlevelse av pålegget.

Bestemmelsen i denne paragraf gjelder ikke der vernet verk på avtalte vilkår ved overføring stilles til rådighet for allmennheten på en slik måte at den enkelte selv kan velge tid og sted for tilgangen til verket.

Bestemmelsene i denne paragraf gjelder ikke for datamaskinprogram.”

8. Øvrige forhold

Selv om det ikke er tatt opp til diskusjon i departementets forslag, vil GramArt tillate seg å foreslå enkelte øvrige endringer ved implementeringen av opphavsrettsdirektivet (Infosoc-direktivet).

8.1 Forlengelse av beskyttelsestiden for de utøvende kunstnere

På grunn av den teknologiske utviklingen viser det seg at flere og flere utøvende kunstnere får problemer med at beskyttelsestiden for deres prestasjoner kun er 50 år etter at lydopptaket ble for første gang utgitt eller offentliggjort. Det er i dag flere eldre artister som opplever at deres tidligere utgivelser blir utnyttet. Det at et verk kan anvendes fritt innebærer at musikken kan anvendes i en krenkende sammenheng som for eksempel i reklame eller film. Dette er forhold som GramArt finner svært uheldig, spesielt når vernetiden for opphavsmenn er 70 år etter deres død.

GramArt er av den oppfatning at det ikke er rimelig at det skal være forskjell i vernetiden for opphavsmenn og utøvende kunstnere. Selv om det vil medføre en nokså stor endring i forhold til gjeldende rett, ønsker GramArt at de utøvende kunstnere likestilles med opphavsmenn på dette område. For å tilnærme de nærstående rettighetshavere det vern som per i dag er gitt opphavsmenn, vil GramArt derfor foreslå at vernetiden etter §§ 42 og 45 for henholdsvis utøvende kunstnere og tilvirkere utvides til minimum 70 år.

GramArt vil samtidig knytte en kommentar til direktivets art. 11, andre ledd. Direktivets utgangspunkt er at vernetiden løper fra det tidspunkt opptaket fant sted eller ble utgitt. Det

er kun i de tilfellene hvor det ikke har skjedd en lovlig utgivelse at offentlighetstidspunktet blir benyttet. I åndsverkloven benyttes foruten opptakstidspunktet både utgivelses- og offentliggjørelsestidspunktet. Dette vil medføre en kortere beskyttelsestid for lydopptak som offentliggjøres forut en utgivelse. Selv om direktivets bestemmelse kun omhandler produsentene, bør det etter GramArts mening også omfatte de utøvende kunstnerne.

8.2 Ideelle rettigheter

GramArt vil samtidig foreslå at åvl. § 48 får tilsvarende anvendelse for de utøvende kunstnere.

8.3 § 54

For å kunne utføre en effektiv forfølgelse av brudd på åndsverklovens bestemmelser er det fra GramArts side ønskelig at det åpnes for at rettighetshaverorganisasjoner, slik som forvaltningsbyråene er gitt m.h.t. avtalelisensbestemmelsene, på visse vilkår kan kunne påtale lovbrudd på vegne av rettighetshaverne.

Med vennlig hilsen

Marianne Antonsen
(sign.)
Styreleder
GramArt

Øystein Rudjord
(sign.)
Fung. daglig leder
GramArt